

Vorbesc acum despre o carte despre care autoarea spune cu sinceritate că nu este nici o carte memorialistică și nici una monografică. Ea este un discurs, o eliberare fericită a unor memorii adunate cu răbdare, despre propria viață, dar și despre viața celor care dintru început i-au marcat existența. Bunici, părinți, rude, am zice. Dar nu numai. Ei erau oameni uniți și unici, care au trăit așa cum au crezut ei că este mai bine și au lăsat în urmă gânduri, fapte, emoții, bucurii și necazuri.

Georgeta Bidilică-Vasilache, purtată de curiozitate și de nevoia de a nu se depărta de cei care i-au înconjurat viața, a devenit, astfel, cronicarul unei familii lărgite. Ea este o povestitoare. Ea povestește cu o apropiere tandră ceea ce a văzut, auzit și trăit în preajma celor care compun substanța propriei sale memorii.

Prezentul propune astăzi incursiuni în trecutul nostru, colectiv sau individual. Oricine își caută rădăcinile va ajunge la sat, fără uimire și fără complexe. Figurile fondatoare ale Georgetei Bidilică-Vasilache sunt oameni ce au trăit într-o lume ordonată, în care pulsul vieții se împletea armonios și chiar „corect” cu incursiunea în care autoarea ne invită să intrăm. Această lume a satului nu mai există. Ea rămâne însă altfel, în noi, și doar cronicari ca autoarea de față o fac să iasă la iveală ca să ne putem explica de ce astăzi suntem cum suntem. Un discurs care, până la urmă, este o incursiune identitară. Mândria și dorința de a se apropia de normele morale ale comunității par să devină mai palide în viziunea prezentului pestrîț, haotic, grăbit și confuz. Acestea sunt rațiunile care au făcut-o pe Georgeta Bidilică-Vasilache să ne spună o istorie mai largă – a satului Botenii Muscelului –, în care s-au mișcat și se mișcă încă istoriile mici ale oamenilor fără de care istoria mai largă n-ar exista.

Grijile, plăcerile, necazurile, amestecul între ordine și dezordine sau însuși farmecul,

dar și caracterul aprig ale vieții ne sunt date uneori, cu o precizie pe care doar prezentul ne-o poate da. Și totuși, totul curge spre trecut.

Există astăzi puțini oameni – indiferent din ce domeniu vin – care acordă lumii satului multă importanță. Nu pentru că satul nu mai există în imaginarul nostru, ci pentru că a scrie despre sat, despre lumea pe care o numim rurală nu este deloc ușor.

Cartea Georgetei Bidilică-Vasilache are, dincolo de valoarea sa sentimentală, de emoția care reiese din descrierea lumii satului, o valoare de cunoaștere. Este o carte de antropologie culturală, pe care cei ce se apleacă asupra lumii satului trebuie să o cunoască. Povestitori pentru care datoria de a nu-și uita rădăcinile și de a trece mai departe de ceea ce memoria personală a păstrat sunt, de asemenea, puțini, iată pentru ce trebuie să recunoaștem că efortul de cunoaștere, înțelegere și păstrare în memorie a ceea ce este trecut, dar încă viu în prezent pe care l-a făcut Georgeta Bidilică-Vasilache n-a fost resimțit de aceasta decât ca pe o emoție mereu trează și mereu constructivă.

Aurora Liiceanu

Sarah Pink

Doing Visual Ethnography. Images, Media and Representation in Research, Londra, Sage Publications, [2001] 2002, 196 p.

Lucrarea autoarei britanice, profesor la Universitatea din Loughborough, se înscrie în preocupările cele mai recente ale cercetătorilor din domeniul științelor socioumane privind rolul vizualului în analizele sociologice, cu precădere în cele etnografice.

Structurat în trei părți precedate de o introducere, volumul de față se adresează

în primul rând etnografilor care urmăresc încorporarea vizualului în studiile lor, dar îi poate interesa și pe fotografiile de presă și pe operatorii video ce doresc să dobândească o viziune mai profundă despre modul în care cercetarea etnografică le poate forma sau influența simțul artistic. În timp ce teoriile fotografice și de film ajută la înțelegerea potențialului vizual în media, studiile de etnografie și de reprezentare socială susțin procesul de producție și interpretare a imaginilor vizuale.

Încă din introducere („An approach to theory, method and the visual in ethnography”), autoarea susține că acei sociologi care urmăresc să încorporeze dimensiunea vizuală într-una deja stabilită metodologic, științific nu permit manifestarea dimensiunii vizuale existente în etnografie (p. 3). Literatura privind metodele de cercetare vizuală a fost, în mod legitim, criticată deoarece s-a concentrat asupra aspectelor teoretice, eludând problemele practice. De aceea, intenția declarată a autoarei este aceea de a oferi o abordare alternativă în raport cu studiile cunoscute din domeniu.

Pentru cititorul din România, „mariajul” dintre etnografie și tehnologiile vizuale poate părea forțat. Cert este că în Occident științele sociale au alăturat de mult etnografiei metodologiile vizuale.

Autoarea precizează că ideea cărții datează de la finele anilor '80, când „noua etnografie”, în căutarea beneficiilor cercetărilor de tipar calitativ și subiectivist, descoperea expresivitatea „imaginii”. Desigur, dezvoltarea din ultimii ani a tehnicilor fotografice și a celor video, precum și, pe de altă parte, așa-numita „revoluție calitativă” din științele sociale au impulsivat cu atât mai mult disciplinele de tip etnografiei vizuale.

În întregime, cartea pledează, de fapt, pentru înțelegerea etnografiei vizuale mai degrabă ca un domeniu interdisciplinar decât ca o simplă aplicare a, să spunem,

metodelor de culegere a datelor vizuale, la demersul clasic al etnologiei. O viziune precum cea propusă aici de Sarah Pink s-ar dovedi profitabilă, deci atât pentru etnografi, cât și pentru specialiștii în arta fotografică și tehnologii vizuale.

O calitate a lucrării este și aceea că poate funcționa ca un veritabil manual de metodologii vizuale aplicate în științele sociale. Astfel, referirile la câteva lucrări fundamentale ale etnografiei vizuale îi vor fi foarte utile cititorului român. Sarah Pink menționează că unul dintre punctele de reper ale cărții poate fi identificat în clasică *Visual Anthropology: Photography as Research Method* (1967) a lui J. Collier, premisa acesteia fiind că etnografia se bazează, în primul rând, pe observarea realității, imaginea potrivindu-se în mai mare măsură acestui tip de cercetare decât comunicarea narativă (p. 8). Este drept că, potrivit altor autori, inclusiv dintre cei citați de Sarah Pink, imaginea ține tot de o formă de narațiune (Clifford și Marcus, 1986).

Cert este că, oricum, și dintr-o perspectivă, și din cealaltă, adecvarea metodologiilor vizuale la cercetarea etnografică devine clară. De altfel, precizează autoarea, dincolo de folosirea tenicilor de culegere a imaginii ca tehnici de obținere a datelor necesare cercetării, o etnografie a societăților moderne nu poate fi realizată prin ignorarea rolului pe care fotografia, apoi imaginea televizată îl au în configurarea unor realități precum individul, familia, comunitatea, memoria socială, identitatea însăși.

Desigur că folosirea metodologiilor vizuale pune probleme specifice cercetătorului. Capitolul „Planning and Practising Visual Methods” pune în discuție chestiuni precum interacțiunea dintre subiecții cercetării și tehnicile vizuale folosite, și anumite probleme de etică implicate de un atare demers de cercetare. Experiența cercetătorilor din domeniu arată, de pildă, că utiliza-

rea tehnicilor vizuale presupune atenția față de contextul local al culturii în care ele se aplică, gradul de familiarizare al subiecților cercetării cu tehnologia implicată, precum și modul cum o percep ei. Ca să folosim un exemplu notoriu, cum poți folosi fotografia într-un studiu privind o comunitate berbero-arabă ai cărei membri sunt convinși că aparatul „le fură sufletul”? Unul dintre motivele pentru care autoarea precizează că metodologiile vizuale sunt mai degrabă adecvate ariei culturale europene și nord-americane. Apoi, intervine etica: deși ar fi preferabilă o evoluție „naturală” a subiecților investigațiilor științifice bazate pe metodologii vizuale, demersurile de tip *candid camera* sunt din start excluse.

„Producerea” imaginilor de cercetare prezintă, la rândul ei, probleme specifice. Dubla postură a etnografului, pe care folosirea unor asemenea tehnici o presupune, cea de cercetător și de, să spunem, fotograf, prezintă riscurile ei. Fotografia are clare valențe artistice, ale căror intersecții cu obiectivele unei cercetări științifice au fost prea puțin studiate. Fotografia este un contract, explicit sau implicit, între etnograful-fotograf și subiect (p. 54), dar e și rezultatul întâlnirii dintre intențiile și

selectivitatea cercetătorului, pe de o parte, și „prezentarea de sine”, ca să folosim expresia lui Erving Goffman, a subiectului, toate acestea fiind date ce trebuie luate în considerare în analiza imaginii etnografice.

Ca o concluzie, rezultatul cercetării de etnografie vizuală balansează între imagine și text. Desigur, în final, imaginea va fi transpusă în text, aici nefiind nici pe departe o *terra incognita* pentru sociolog, metodologiile de analiză a documentelor sociale, respectiv de analiză de conținut fiind deja îndelung exersate de cercetători.

Rămâne ca, alături de etnograful care învață virtuțile fotografiei, practicienii fotografiei să înceapă să își înțeleagă produsul ca un document social, fapt care ar aduce un plus de responsabilitate în practicile mediatice.

Bibliografie

- Clifford, J., Marcus, G. (1986). *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.
 Collier, J. (1967). *Visual Anthropology: Photography as Research Method*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

Bogdan Hrib

Daniel Mercure

Une société-monde ?

Les dynamiques sociales

de la mondialisation, Québec,

Les Presses de l'Université Laval ;

Bruxelles, Edition De Boeck

Université, 2001, 345 p.

În perioada 3-7 iulie 2000, Universitatea Laval din Québec a fost gazda celui de al XVI-lea Congres al Asociației Internaționale a Sociologilor de Limbă Franceză,

AISLF. Sub deviza „*Une société-monde ?*”, cei peste 800 de participanți din 51 de țări au avut ambiția de a examina dinamica actuală a mondializării societăților nu numai din perspectivă sociologică, ci și socioistorică, în acest sens făcând apel la discipline conexe sociologiei: istorie, economie, filosofie și științe juridice.

AISLF a lansat o dublă provocare: aceea de a se interoga asupra unei mondializări deseori considerată ca fiind intelectuală și, în acest caz – dacă nu chiar exclusiv – prezentată din perspectiva unei economii liberale ce nu cunoaște frontiere ;